

Ilmub
tarvidust mööda
10—20 nummert
aastas

Teataja

Toimetus ja talitus:
Tallinn, Wene t. 1,
Telefon 460-68
Postkast 238

Nr. 2

Tallinnas, 22. aprillil 1932.

I aastakäit

Read tihenevad, tööhoog kasvab.

Meie võime valimistele vastu minna täieliku rahuldustundega.

Kohtadelt tuleb teateid, et järjeft tihenevad ja täienevad tegelaste read, kes valimistel on osustanud aktiivselt kanda Rahvusliku Keskerakonnalippu.

Ühendatud rahwaerakondade, tööerakonna, majanduserakonna ja edumeelsete põllumeeste tegelased üksmeelses koostöös pöördutavad kohtadelt Rahvusliku Keskerakonna kestkohtade poole maakondades ja pealinnas, küll suujõnal, küll kirjateel: „õelge ainult, mida peame tegema! Tegemise eest hoolitseme juba ise.“

Mõnest kohast, nagu Tartumaalt, tuleb teateid, et seal kestkohtade nõuannet enam ei jäädagi ootama: ise astutavad mehed ja naised kofku, korraldavad kodanike nõupidamisi ja koosolekuid ning koondavad ridu nende vastu, kes tahavad uputada meie rahwa ja riigi hoolimatu fihitwaenu mõtetusse.

Teisjal luuakse hoolega Rahvusliku Keskerakonna kohalike osakondi, et kohapealset wali-

misvõitlust kanda organiseeritult. Koondutavad mitte liifi mehed, waid naisedki, kelles wiimajel ajal wõib märgata otse erafordset huwi tõusu poliitilise elu ja riikliku tegevuse vastu.

Et Rahvusliku Keskerakonna tegelaskond valimiste ettevalmistustöös ei saaks jääda pasfiivseks, selle eest hoolitsewad kõige paremini kogudekoonduse suured ja wäikesed propagandameistrid. Nende kõned ja lendlehed kubisevad äsfitativatest liialdustest, ebatõdedest, wassimistest j. m. eriti Rahvusliku Keskerakonna ja selle tegelaskonna vastu juba sedawõrd, et sellele ei saa jääda reageerimata isegi need, kes wahepeal poliitikat tiidinenud ja poliitilisest elust mõne aja tahtsid seista kõrwal.

Möödunud esmaspäewal näitaks ilmus Rahvusliku Keskerakonna Kestbüroosse kohtadelt, kus pühapäewal oli peetud kogudekoonduse kõnekoosolekuid, mitmeid kodanikke, kes seletasid:

„Ei saa enam rahulitaks jääda. See on ju häbematus,

mida nad seal kõnelewad. See on riigi ja rahwa mürgitamine!“

Ning tarwiliste materjalidega ja juhtnõõridega warustatult pöördakse kohtadele tagasi, et aktiivselt ajuda tööle niisuguste mürgitamiste vastu.

Nii kasvab tööhoog iga päewaga.

Nii tihenevad read.

Üksmeel Rahvuslikus Keskerakonnas.

Rahvuslik keskerakond tegutseb juba peaaegu kaheksa kuud. Nõõmuga wõib tööd teha. Walitseb üksmeel, wastastikune arusaamine. Minewiku wahekorrad ja lahkuminekus ühest wõi teiselt poolt puundutavad, on kadunud. Olen palju oia wõtnud riigikogu keskerakonna rühma, Harjuma ja Tallinna ühendatud komiteede koosolekuid: igal pool kofutaw üksmeel, ka usulistes küsimustes, mille aluseks on muudugi usuwabaduse ja wastastikuse austamise põhimõte. Olin 6. märtsil Saapsalus, kus julkustasid kirikus ja lätfin maakonna komverentse. Ka seal sama üksmeel tööerakondlaste, kristlaste, rahwaerakondlaste, majandusrühma ja edumeelsete põllumeeste wahel. See annab fikemist hoogu ja julgust.

L. Randkapp.

Kas vajame naise poliitilist aktiivsust?

Demokraatlikus, ühedeigusklikus riigis, nagu seda on Eesti, tundub niisugune küsimus dieti üleliigseks, kuid meie poliitilise elu senine areng sunnib selle küsimusele.

Poliitilised õigused on eesti naise meie riigi altpäevast saadik tunnistanud täiel määral ja ühehuguselt mees-tega kaasvastutajaks kõigis meie riikliku elu avaldustes. Sellele oma vastutusele, samuti kui oma riigikodaniku õigustele ja kohustustele on meie naised paraku kuni viimase ajani suhtunud kaunis passiivselt.

Rõõmuskataval viisil mõib aga otse praegu märkida teatavat poliitilist ärkamist, eluvalt naistegi hulgas ja otustades praeguse meeleolu järele mõib mist küll päris kindlasti oletada, et eelolevail valimisel naised päris teadlikult oskavad kasutada oma valimisõigust ja juhtida oma hääled sinna, kust nad loodavad arusaamist oma püüdeile ja muudele.

Naiste kõine soom näha Riigikogus oma esindajaina naiti, on täitsa põhjendatud ja õigustatud. Psühhilist olen meendunud selleski, et naiste osavõtt seadusandlikust tööst on kasuks meie riigile. Naise erinevus mehest, ta erinev mõtlemisviis ja elule suhtumine, ta leplikum iseloom toovad kindlasti uusi jooni meie poliitilisse ellu ja naiste arvu kasvamine meie seadusandlikus kogus peaks mõjutama selle tööd suurema vastastikuse leplikuse suunas.

Naiste seisab juba oma loonult elule riigis kui mees, kes jageli oma asialikkuses unustab elava inimese, kelle jaoks ta loob seadused.

Poliitika on haaranud kogu meie elu, ei ole enam piire kodu ja riigi, isikliku, eraldatud elu ja poliitilise elu vahel. Seepärast on ka isanenud maade, et naise maailm olgu ta kodu. Kogu meie elu areng, mõttelus olemasolu eest on asetunud naise tegelikkuse ellu. On loomulik, et ta mõtab osa ja isegi on kohustatud võtma osa tegeliku elu korraldamisest.

Meie väikeses riigis ei mõi ükski loom-jõud jääda kõrmale riigi kandmise ja ehitamise tööst. Seda mõistavad ka meie naiskodanikud ja sel aratundmisel põhjeneb nende kasvav huvi poliitika vastu.

Keskerakonna ümber on loondunud ja

organiseerunud naisosakondadesse juba praegu päris suur kogu naiti. Keskerakonna naisosakonnad töötavad käsitlaks erakonnaga, nende ülesandeks on aga peale üldpoliitiliste küsimuste käsitlamise ka nende seaduste arutamine ja kaalumine, mis otsekohe puudutavad naiti ja perekonda, ning nad püüavad oma mõju maksma panna selleski, et need seadused kujuneksid vastuvõetavaks naitetele ja oleksid koostöölase meie põhiseaduses fikseeritud ühedeigusklike alustega.

Linna ja maa vahelorrast.

„Kes külvab maenu, see ei saa lõigata ka midagi head.“

Kogude-loonduse juhtide filmapaistvamate juhtide artoamisi.

Kogude lendeht püüab hoolega maenu kültida linna ja maa vahele, hoolimata selleski, et tema oma nimekirjade eesotfas igalpool linnamehed seisavad. Sarnase üleskõhutamisega on minewikus püüdnud häält õngitseda ainult need rühmitused, kel ei ole mingisugust muud lootust häälte saamiseks, nagu seda tegi omal-ajal M. Tammin.

Mõned kogude endi juhtivad jõud on järease tegevuse hufka mõistnud. Näiteks ütles M. Pats Riigikogus 20. veebruaril 1931. a. deklaratsioonivaidluste puhul:

„... Waadake, mu härrad, see on minu arvates ekslik wõte, kui hakatakse riigi poliitikat ja walitsemist kunstlikult maa ja linna kohaselt hindama. Meil peab olema ainult üks orientatsioon, see on, et iga walitjuse samm peab riiklikult seisukohalt olema õigustatud, puudutagu ta kord maa, kord linna huvisid rohkem, sest maa ja linna huwid on nii omawahel läbi põimitud, et kindlaid piire nende wahel tõmmata on wõimatu...“

„Walitjuse, mida mina juhin, peab olema Eesti riiklik orientatsioon, mille ees maa ja linn on ühedeigusklikud.“

„... Tahetakse näidata, et kes midagi linna elu korraldamiseks teeb, see nagu ei mõiks tunda enam ka maa tarwidusi, otjida abinõusid maa puuduste vastu. See on halb, see on demagogia.“

See ütles, Konstantin Pats, kandi-

Naiste loondumine oma osakondadesse, oma erakonna juure, on meie poliitilise korra juures esimeseks ja hädamajalisemaks eelduseks naitse mõju maksmapanemisele meie avalikus elus.

Kuna keskerakond täitsa tunnustab ja peab majaliseks mehe ja naitse koostööd poliitiliselgi alal, on endastnõustetaw, et meie teadlikud naited ifka juurema innuga ja suuremal hulgal loonduvad selle erakonna ümber ja rakendavad oma poliitilise aktiivsuse tema ideede teenistusse, kuna need ideed on fikitud kogu meie rahwa parema tulewiku ehitamisele.

M. Reisik.

decrib nüüd kogude Pärnumaa nimekirjas 1-sel kohal.

Teine kogude nimekirja esikandidaat, Jakob Loosalu Harjumaal, kirjutab te ma poolt wäljaantawas lehes:

„... Linn kui ka maa meil on üks teisega niwõrd lähedalt seotud, et ihe mure on ka teise mure, ja ihe rõõm teise rõõm.“

„Kui algab linn ja lõpeb maa, seda wahapiiri ei oska tõmmata mist keegi. On maa hädas, ei jää need raskused warem wõi hiljem kandmata ka linna, ja wastupidi: on linnaelanike ostujõud wäike, ei ole kaju põllumehele ka oma suurest tõomaewast — otjat kaubale ifka ei leidu.“

„Kes külvab maenu, see ei saa lõigata ka midagi head. Mitte lahkelide jüwendamisest, waid linna ja maa liitumist iheks riiklikuks termikuks wajak praegune raske aeg.“

Mõnda kõnelewad juhid ise. Aga nende palgallised agitaatorid maal ajawad hoopis teisjuga juttu.

Willeks see kaheteeljus?

„Rahmusliku Keskerakonna Teataja“ järgmine number ilmub tulewa nädala testel. Beasisus erakonna üleriikline kontverents Tallinnas reedel 22. aprillil.

Rõwerdifikonelemise õpetus.

Kogude koondus on oma kõnelejate tarwis lahkunud trükkida „Kõnekaava riigikogu valimistel 1932“.

Selles rutatakse jällegi rahvale selges tegema peaaegselt seda, mis juuguse hirmja koletijena on eesti rahwal kaelas Rahvuslik Keskerakond: terawilja kaitse teostamist takistades olewat see põlluharijatele iga aastaga sadu miljonid saadud kahju, palfade alandamisele vastu seistes nad ei tahtwat, et „ka linn raskustekoormat matuke aitaks fanda“, keskerakonna juht S. Tõnisson ei olewat „iialgi juhust jätnud kajutamata, et pilgata maarahwa poolt nõutud kottuhoidu“, keskerakondlased olewat lahkunud wälisuurud minna kaotssi, eesti põllumehele ei olewat enam kuhugi oma saadusi müüa jne., jne.

Seewastu olewat aga põllumeeste ja asunike esindajad teinud Riigikogus maarahwa kasuks otsatu suure tööd, nagu: 1) muretsenud põlluharijatele ruffi eest 700 miljonit liigisestulekut ning kildustanud talle hea hinna ka niisu, odra ja kaera eest; 2) asutanud peekonifondi, millest iga peekonitse pealt ta kaswatajale 1000 senti preemiat makstakse; 3) alandanud piimahiiguste wõlaprotsendi 1% peale; 4) wähandanud wõi wõhinda raudteel tundumalt; 5) alandanud tundumalt finniswaramakku; 6) wähandanud põllumeeste tulumakku 73% wõrra; 7) alandanud isikumakku mõnes wallas 43 kroonilt 9 kroonini; 8) wähandanud pärandusmakku kohati kuni 70%; 9) wähandanud wõi hoiumakku kiilmutusmajas ja tapaloomade riigimakk; 10) wiinud laenu-

protsendi alla ja muutnud laenu pikaajalisteks ning odawaprotsendilisteks; 11) wõidelnud oksjonite vastu raudwara jeaduse maksmapanefuga; 12) pannud moratooriumi-seadusega seisma talude sunnimüügi; 13) loonud maatulunduse kapitali, millest 35 a. peale kuni 3 protsendiga aastas wõib anda laenu; 14) asutanud põllutöökoja, kes algawat „energilist wõitlust põlluharijate olukorra parandamiseks“; 15) wiinud metsahinnad wanapõllumeestele ja asunikele üle 40% alla; 16) jaganud piimahiigusele ja koorejaamadele kiitewuid poole takkiga; 17) alandanud loomakarjatamise makku riigimeetjades 35% jne., jne.

Kui lugeda seda põllumeeste ja asunike pikka teeneterida ning sinna liigandatud märkust, et keskrühm ja pahempoolsed neile „talude aitamise seadustele“ kõig aeg vastu sõidid, siis peab igaüks imestusega küsima küll üht:

Kui põllumeeste ja asunike 38-liikmeline pere 100-liikmelises Riigikogus kõik need asjad on teostanud ja läbi wiinud 62 keskrühmlase ja pahempoolse wastu seisemisele, milleks siis jama kõnekaas ja igaalpool mujal seletada, et põllumehed ja asunikud keskerakondlaste ja pahempoolsete wastu seismise pärast Riigikogus midagi ei saa ära teha?! Na milleks siis seletada, et ainult 51 liikmega wõib midagi ära teha?!

Kas ei ole siiski nõnda, et kogu see kõnekaas pole muud, kui õpetus kõwerdifikonelemiseks?

Mis tunnismehed kõnelewad.

Tõfiasju terawilja kaitseaduse saamiseloost.

Oma lendlehes käseb kogude peastaap „linnameestele“ meele tuletada — nemad olnud terawilja seaduse vastu. Walijale peab jääma mulje, nagu oleks terawilja kaitseadus eeskätt kogude teene. Kogude kahjuks aga räägivad tõfiasjad koguni teisest keelt.

Tõsi on küll, et kogud terawiljale energiliselt kaitset nõudsid. Aga nad nõudsid seda terawilja-tollide näol, mis küll leimahinna oleks ajanud kalliks, ei oleks annud aga mingijugust kindlus-

tust, et põllumehele wili ka tõesti ära ostetaks. Ruffitollide maksmapaneful oleks wõinud tekkida umbes jama seisuford nagu praegu odraga, kus küll maksamad kõrged tollid, aga põllumehed kohetadel siiski kaebawad, et nad odraest ei saa lahti.

Et wiljatollid olid kogude ideaaliks, seda mäletawad kõik. Seda kinnitawad nad korduvalt niihästi „Raja“ meerkudel kui ka Riigikogus. Näiteks ütles M. Saarman weel 17. detj. 1929. a. Riigi-

kogus: „Meie tunnistame julgesti, et ootame praeguselt walitjuselt, et ta wiljatollid paneks maksma.“

Wiljatollid ei olnud aga mõnele keskrühmadele wastuõetawad. Kui siis kogud selles asjas muutusid leplikumaks ja Riigikogus M. Tupitja juu läbi deklareerisid, et nad kiikijumust ei tee selle wiisi kohta, kuidas terawilja mõeldakse kaitsta, siis töötati terawilja kaitseadus wälja D. Strandmani walitjuse poolt riigimanemalt Strandmanilt endalt antud põhimõtete ja näpunäidete järele. Kui see eelnõu Riigikogu rahaasjanduse komisjonis juuni alul 1930. aastal tuli arutusele, siis olid kogud tema juhtes üsna eitawal seisukohal. Nende rühma esimees S. Soots, ühtlasi ka rahaasjanduse komisjoni esimees, kelle jõnal seepärast oli kaalu, ütles komisjonis 3. juunil 1930. a.: „Käesolero jeadus on mõeldud põllupidajate kaitseks, kuid see pakub siiski wäga wähe... Tollidel on see paremus, et riik saab osa endale...“ Na 16. juunil deklareeris jama Soots: „Meie rühma seisukoht terawilja kaitse asjus on päris selge. Meie arusaamise järele on see parimini teostataw tollide kaudu.“

Samal koosolekul deklareerisid keskrühmade esindajad oma seisukohad. M. Tõllasepp ütles: „Üks on selge, et põllumees ei saa wila müüa alla oma hinna...“ M. Pung seletas: „Arwan, et terawiljale tuleks anda mingijugune kaitse.“ S. Sihwer: „Põhimõtteliselt pooldab rahmaerakond terawilja kaitset...“ D. Kaff: „Terawilja on tarwis kaitsta dumpingu vastu.“

Siiski kiikati walitjuse eelnõust esimene paragrahw komisjonis suure enamusega tagasi. Tema poolt anti ainult üks hääl, D. Kase oma, põllumehed eelnõu poolt ei hääletanud.

Kiikid kiikidis R. Tonkman uesti tollide põhimõtet läbi presidida ja esitas 16. juunil soowiawalduse, et terawilja kaitseadus tuleks töötada ümber nii et sissewetawale ruffile, niisule ja odrale määrataks toll. Seda soowiawaldust siiski vastu ei wõetud.

Läbi kiikunud paragrahwi puhul esitas walitjus eelnõu uesti muudetud kujul. 1. juunil 1930. a. seletas rahaasjanduse komisjonis majandusminister S. Zimmerman, et uus eelnõu endise olukiselt ei lähe lahtu. Üks osa kogudest asjus ka meele eelnõule wastasrinde tegema. R. Tonkman loobus aruandje

fohakt ja teletas 3. juulil 1930. a. komisjonis: „Olen esitatud seaduseelnõu vastu, sest see ei rahulda põllupidajaid.“ Kuid komisjoni koosolekule ilmus ka riigivanem D. Strandman ja tema pealekäimisel mõeti eelnõu vastu valitjuse poolt joovitud kujul. Aga weel Riigikogus avaldas riigivanem D. Strandman kartust, et kogud sellele seadusele hakkavad ehk vastu töötama. Mispeale M. Tupits rahustas, et „meie rühma poolt küll ei pruugi karta, et meie selle seaduse vastu töötajime, kui see seadus vastu mõetakse“. Muudu aga kogud vastutust seaduse eest siiski enda peale ei tahtnud võtta, vaid M. Tupits teletas (11. juulil 1930. a. Riigikogus): „... peavad vastutuse enda peale võtma käesoleva seaduse autorid, kes ühegi teise wiljakaitse süsteemiga nõus ei olnud...“

Riigijugused on need kogud: ije nad midagi ei tee, ijei oma oja vastutust ei taha nad kanda, kui aga selgub, et teiste tehtud seadus oli hea ja andis soovitavaid tagajärgi, siis on äkki need, kes selle seaduse põllumehele annud. Teised kõik olnud vastu, needki, kes seaduse autoreina pidid kandma vastutust.

Kogude mälu ei tuhmunud küll otjekohes. Mõnda aega mäletasid nad seaduse tekkimise lugu. Weel 20. webruaril 1931. a. noomis R. Tonkman Riigikogus koondust, et see terawilja kaitse seaduse läbiwiimiseks midagi polewat teinud. Ta ütles: „Kui oli tarwis põllumajanduse kaitset läbi wiia, kes lõi siis tagasi? Kas rahwaerakond lõi siis tagasi või tööerakond? Tööerakond tuli oma kawaga, riigivanem tuli oma kawaga. Mina ütlen praegu seda, et meie ruffikaitse oleks jäänud sünajasse paika, kui tööerakond poleks tulnud oma kawaga... Riigivanema Strandmani kawa, oli ta hea või halb, aga ta oli see, mis ruffile kaitse andis.“ Ja edasi hurjutas Tonkman koondust: „Ma ei oska ette kujutada, et üks poliitiline rühm, kes enda arwab kaunis suure olemat, et temal on nii palju julgust enda arwetele kõik kirjutada, et tema see suur tegija on...“

Aga nüüd on kogud see suur rühm, kes teiste töö oma arwetele piilawad kanda ja end tööraste julgedega ehtida.

Muujeas olgu märgitud, et samal 20. weebr. 1931. a. koonduse juht D. Köster näitas, misjugasesse naerunäärse

seisukorda põllumajandus oleks jätunud, kui kogude poolt joovitud tollid oleksid vastu mõetud. Ta ütles: „Kui omal ajal räägiti tollide mooduseit terawilja kaitseks, siis mäletame, kuidas tollide arutamisel kogumehed ütlesid, et

tollid peab võtma rohkemalt 100 senti pundaft... Siis oleks saanud ruffipundaft 200 senti selle ajemel, mis praegu maksetakse... Nõuatahes tollid pooldajad oleksid oma arwamisega läbi kuffunud...“

Rahvusliku Refereerakonna kandidaadid Läänemaal.

I.

1. **Anderkopp, Aldo** — Kohtu-ijemini-ster, õigusteadlane.
2. **Schulbach, Arnold** — Riigikogu sekretär, ajundustalu omanik.
3. **Korris, Adolf** — õigusteadlane Saapjalus, ajumike juriidiline nõuandja.
4. **Leesman, Arnold** — põllupidaja Saimres.
5. **Mutt, Jakob** — apostliku-uju praost, maapidaja Lähtrus.
6. **Minneste, Wiktor** — ajakirjanik Kärblas.
7. **Paas, Roman** — advokaat Lihulas.
8. **Römm, Arnold** — põllupidaja, wallawanem Paadremaal.
9. **Saarman, Willem** — majaomanik, linnawolinik Saapjalus.
10. **Tamberg, Georg** — põllupidaja Sipas.
11. **Alpins, Mikkel** — põllupidaja, wallawanem Masjus.
12. **Kemmelkoor, Andrei** — põllupidaja Suuremõijas.
13. **Koff, Hugo** — kaupmees, põllupidaja Wigalas.
14. **Weidermann, Ernst** — õpetaja, põllupidaja Waiinal.
15. **Kaljo, Soonas** — põllupidaja Emmastes.
16. **Kiindof, Johannes** — õpetaja, põllupidaja Kirblas.
17. **Kiiman, Oskar** — käsitöeline Piirjalus.
18. **Fried, Anton** — põllupidaja Wõnnus.
19. **Reihart, Kaarel** — põllupidaja Lähtrus.
20. **Uip, Peeter** — põllupidaja Kõrgejaares.

II.

1. **Mwer, Hans** — linnapea, Eesti Seltside Liidu esimees, heategevate seltside juhtiw tegelane.
2. **Jürgenfon, Ferdinand** — end. riigi haridusnõunik, end. Lääne maawolikogu liige, Noorte Kottaste wanem, firikuõpetaja, juhtiw tegelane paljudes hariduslikes ja kaswatuslikes organijafioonides ja koolide hoolekogudes.
3. **Koosjorg, Aldo** — end. E. w. toitlusministeeriumi sekretär, wallawolikogu liige, seltskonnategelane, talu- ja willa- ning jahutõõstuse omanik.
4. **Anniko, Hendrik** — end. Riigikogu liige, ühispanga juhatuses esimees, tuntud seltskonnategelane, köster.
5. **Kull, Julius** — linnanõunik, majandus- ja seltskonnategelane.
6. **Heide, Aldo** — linnawolinik, maawolikogu liige, firikunõukogu esimees, seltskonnategelane.
7. **Wunn, Johan** — põllumees, kaitse liidu propandapealik, seltskonnategelane.
8. **Lipstok, Johannes** — linnawolinik, rewisjonikomissjoni esimees, baptisti firiku õpetaja.
9. **Kõrm, Peeter** — õpetaja, wallawolikogu liige, rewisjonikomissjoni esimees, kogudusete gelane.
10. **Koff, Jüri** — end. kooliõpetaja, ühispanga juhatuses liige, wallawolikogu liige, põllumees, seltskonnategelane.
11. **Johanfon, Ed.** — koguduse wanem ja tuntud misjonitegelane.
12. **Wackermann, Wolbemar** — põllumees, seltskonnategelane.
13. **Tombo, Ferdinand** — metodisti firiku õpetaja, linnawolinik, heategevate seltside juhtiw tegelane.

14. **Slow, Willem** — jeltskonnategelane, koguduse nõukogu esimees, ühispanga ja piimaitingu esimees.
15. **Saul, Hans** — kaupmees, jeltskonnategelane.
16. **Billmann, Karl** — põllumees, jeltskonnategelane.
17. **Tilling, Hartwig** — end. õpetaja, Vabadusristi kawaler, kaitjeliidu

- pealik, mitme jeltji juhtiv tegelane, põllumees.
18. **Rand, Joh.** — põllumees, jeltskonnategelane.
19. **Schütz, Joh.** — põllumees, wana jeltskonnategelane.
20. **Hansen, Peeter** — prowiisor, apteegiomaniif, ühispanga rewisjonikomisjonis esimees, jeltskonnategelane.

Milles on kogud meie põllumajanduse wastu patustanud?

I.

Nüüd, kus kogude ja jottide koalitsioon riigi walitsemise alal purunenud, on awalik saladus, et nende koostöö oli rajatud puht parteipoliitiliste ja kihihuwide alusele. Seepärast ei olnud ka midagi imestada, kui kats meriwaenlast — kogud ja jottid — käed kokku löid ja üle aasta „wanakuradi wanaemaga tantju“ keerutasid. See keerutamine ei ole meie põllumajandust edasi wiinud, waid temale raske hoobi annud.

Kihihuwidest mürgitamata kodanikel tõusis märgatav ärewus ja pahameel, kui nähti, et kogu rahwa ja riigi heakäekäik umustati ja kõik jõud kitzaste erakondlike huwide teenistusse rakendati. Ei hoolitud hoiatustest.

Selles kihihuwide pimeduses on kogud meie põllumajanduse wastu rängasti patustanud. Nii on põllutöökoja korraldus, mis kogude ja jottide armust wastu wõeti, **E t j a s p a r t e i l i n e j e a d u s**, mis kawatsetud kogude jalgealuse kindlustamiseks. Ega muidu kogud põlluharijate ühilt peret ei lõhkunud ja kõik maapidajad, kellel alla 5 ha maad (neid on 23.000 majapidamist) põllutöökoja alt wälja jätsid kawatfusega neid tööliskoja alla wiia. Kogud teadsid väga hästi, et wäikemaapidaja oma häält kogudele ei anna. Et oma ülemõimu põllutöökojas kindlustada, oli wajalik wäikemaapidajalt hääledigus ära wõtta ja neid tööliskoja alla wiia, kus nende üle jottid käjutada wõtsid. Tööliskoja seaduse eelndu eitasid R. Päti walitus riigikogule wastu wõtmiseks. Selles on ette nähtud, et maaharijad, kellel maad alla 5 ha, lähewad tööliskoja alla, kus neid ka jelle koja kasuks maksustatakse.

Nüüdme müüd: oli see põllupidajate ühise pere lõhkumine, mis kogude ja jottide armust teoks sai, meie põllumajandusest tingitud, wõi oli selleks muud kaalutlusjed? Wististi on igaihele selge, et see jündis puht parteipoliitilistes huwides. Selle kogude tegemuse mõistis hukka põllutöökoja ise, kui ta kokkustades nõudmise üles seadis, et alla 5 ha maapidajaid ei tule tööliskoja alla wiia.

Ja edasi. Põllutöökoja seadus näeb ette ka maks, mida koja ülalpidamiseks põllupidajailt wõib wõtta. Need maksud wõiwad ulatuda kuni 10% finniswaramaksust. Seda maksu wõetakse mitte ainult nendelt talupidajailt, kes koja walimistel käisid, **w a i d k ö i f i d e l t**, kel on rohkem kui 5 ha maad. See 10% maksujumma teeb wälja umbes 15—16 milj. senti aastas.

Selle seaduse arutamise ajal riigikogus seletasid, et praegune aeg on väga ebasoodus põllutöökoja elluwõtmiseks ja talupidajaid uute maksudega koormamiseks, sest et põllumehe fissetulek üle 50% on wähenenud. Kuid jeda hoiatust ei wõtnud kogud kuulda.

Maal koosolekul ringi käies kõnelewad kogude-koonduse agitaatorid, et palgad on meil kõrged ja neid tuleb tublisti kärpida., Wõiks armata, et nad seal, kus kiiwus nende otjustada, jeda nõuet ka ise kõige pealt täidawad. Kuid kahjuks peab ütleva, et see lubadus, nagu hulk teisi, jääb ainult paljaks jөнakõlksuks.

Põllutöökojas ajutati koja direktori kohta 27.000-jendil. Kuupalgaga, 5 toimkondade juhatajate kohta a 20.000-j. Kuupalgaga ning peale jelle sekretärid, ametnikud jne.

Kui neil härradel tõesti põllupidaja huwid nii jiidame lähedal oleksid seisnud, nagu nad jeda igal jündsal ja jündmata juhul kõnelewad, siis oleksid nad jeda nüüd koja korraldamisel tõestada wõinud. Seal ei jaa neid keegi takistada, sest peaaegu kõik koja liikmed on kogudest-koondusest. Seda wõib küll teistelt nõuda, kuid jeda ei luda nende kildkonnahwi. Koja direktori kohale pole jeatud mitte mõni filmapaijwan ja teeneterikkam tegelane põllumajanduse alalt, waid direktoriks on määratud kogude agaram organisator ja poliitikategelane.

Kõik see tegewus, mis jeni põllutöökoja ümbretsemud, lõnuab kildkonnahwide kaitsemisest kogu meie põlluharijate arwel. Ei jaa sellega leppida, et põllutöökoja muudetakse mõne kildkonna kantiks wõi poliitilise erakonna jödda-maaks.

Meie põllumajandust, kui riigi aluspõhja, peab juhtima aujalt ja õiglaselt, mis kasulik oleks kogu meie põlluharijale rahwale.

E. Kallus,
riigikogu liige.

Rahvusliku Referaafonna

trükitud põhikirjad, liikmetaartid,

liikmeksastumise awalduse planketid

on jaadawal Rahvusl. Referaaf. Refbüroos Tallinn,
Wene 1 (Postk. 238); telef. 460-68.

Rahvuslik Kesterafond Tartumaal.

Esineb riigifogu valimistel toite nimekirjaga.

Rahvuslik Kesterafond esineb Tartu-
maa valimisingkonnas viite nimekir-
jaga. Nimekirjad on nõnda koostatud,
et ühte kuuluvad peaaegselt rahva-
erakondlased, teise töderakondlased, kol-
mandasse majanduserakondlased, nel-
jandasse fr. rahvaerakondlased, kuna
viitendas nimekirjas esinevad põllume-
hed ja ajunikud, kes Rahvusliku Kest-
erafonnaaga ühinenud. Esimene nime-
kiri — Naan Tõnissoniga ja August
Keremiga eesotjas — ilmus eelmises
numbris. Teised järgnevad siin.

II.

1. **Anderkopp, Aldo** — kohtu-sijemi-
nister.
2. **Piip, Ants** — professor, endine
kauaaegne välisminister, esimene
riigivanem, ajunik Worbuses.
3. **Reiman, Hilda** — manutitud ad-
mokaat, Tartu Naiseltsi abijuha-
taja.
4. **Rogerman, Paul** — professor, end.
maamolinik.
5. **Sobel, Arnold** — mölder Lohu-
huus.
6. **Vaan, Aleksander** — koolijuhataja,
seltskonnategelane.
7. **Isotamm, Mart** — käsitöölise Wai-
maastveres.
8. **Martinow, Paul** — manutitud
admokaat, Elwa Wabadussõjalaste
Liidu esimees.
9. **Raja, Ferdinand** — loomaarstitead.
professor.
10. **Zimmerman, Aleksander** — ajakir-
janik.
11. **Sild, Koosip** — rezerv-kapten, põl-
lumees Kõksis.
12. **Trubof, Aleksander** — raudteeamet-
nik, Tartu Ühiskoolide Seltsi esi-
mees, linnamolinik.
13. **Lüüs, Ella** — Tartu Naisühingu
juhataja, linnamolinik.
14. **Laihaar, Johan** — Mikooli Teeni-
jate ühingu esimees, aiamaapidaja.
15. **Simon, August** — käsitöölise, Wi-
gaastatud Sõjameeste ühingu Tartu
osakonna kauaaegne juhatus liige.
16. **Tõlp, Johan** — kooliõpetaja, kars-
kustegelane.
17. **Kalsus, Mihkel** — wäikemaapida-
ja Ropkas.

18. **Männik, Lydia** — arst.
19. **Silpus, Jaan** — talur Meeksis.
20. **Sinka, Robert** — arst, spordiselts
„Kalewi“ abiesimees.

III.

- Lill, Julius** — Riigifogu liige.
Mürk, Johannes — Tallinna Maja-
omanike Seltsi esimees.
Ingermann, Paul — Tartu Majaoma-
nike Seltsi esimees.
Siska, August — notar, majaomanik
Tartus.
Zimmermann, Oskar — majaomanik,
tööstur Tartus.
Kullam, August — Tartu Majaoma-
nike Seltsi sekretär, linnamolinik.
Sternfeldt, Heinrich, Paul — Tartu
Majaomanike panga juhataja.
Koppel, Woldemar — linnamolinik,
Tartu Kaupmeeste Seltsi esimees.
Pakosta, August — majandus-teadlane,
Tartu Linnapanga direktor.
Pärn, Mihkel — Tartu Majaomanike
Seltsi abiesimees.
Raudsepp, Woldemar — kaupmees,
maja- ja taluomanik.
Kompu, Jaan — majaomanik, Elwa
Majaomanike ühingu esimees.
Sain, Walter — tööstur ja ärimees
Mustvees.
Kivi, Jaan — Otepää algkooli juha-
taja.
Wõsu, Johannes — majaomanik ja
seltskonnategelane Jõgewal.
Mälberg, Fr.-Aleks. — majaomanik,
kalandustegelane Tartus.
Koht, Gustaw — majaomanik ja töös-
tur Tartus.
Köster, Friedrich — omavalitsuse amet-
nik Tartus.
Lepp, Karl — kaupmees ja majaomanik
Tartus.
Saks, Karl — majaoman., talur Rastre-
Wõnnus.
- ### IV.
- Kerem, Arnold** — Palanuse koguduse
õpetaja, põllupidaja, hariduseltsi esi-
mees.
Peterjon, Alfred — Põllumeeste, Aju-
nike ja Wäikemaapidajate Koonduse
endine esimees, wallawolikogu liige,
seltskonnategelane.

- Jänes, Maks** — põllumees, Rõngu wal-
lawanema abi.
Jugel, Bernhard — Rahvusliku Kest-
erafonna Tartumaa Komitee sekretär,
ajakirjanik.
Mangus, Karl — ajunik Waimastveres.
Sawiauf, Johannes — ajunik Rastre-
Wõnnus, seltskonnategelane, Waba-
duskristi kawaler.
Linno, Julius — põllumees Sootagal.
Liidu, Aleksander — kalaasjanduse in-
struktor ja taluomanik Matskivil.
Isotamm, Johannes — põllumees, wal-
lawanem ja seltskonnategelane Wai-
mastveres.
Rosenberg, Oswald — põllumees Palal.
Sakk, Peeter — kalamees, kalameeste
ühingu juhataja Piirisaarel.
Tuhkur, Mihkel — ajunik, wallawolinik,
tuletõrje peamees ja seltskonnategelane
Ullas.
Darsch, Karl — põllumees ja seltskon-
nategelane Laiusel.
Aljin, Awerjan — kalamees Rastre-
Wõnnus.
Pärn, Ewald — põllumees ja seltskon-
nategelane Tormas.
Mägi, Karl — ajunik, omawalitsuse- ja
ühistegegelane Koelas.
Wiks, Peeter — põllumees Krüüdneris.
Kool, Aleksander — ajunik ja seltskon-
nategelane Kares.
Glubakow, Martemian — kalamees Ka-
lepääl.
Mihkelson, Willem — põllumees, wal-
lawolinik ja seltskonnategel. Saarel.

V.

- Rahamägi, Sugo** — usuteaduse profes-
sor, end. haridusminister.
Tamm, Rudolf — arst, taluomanik.
Rutopõld, Gustaw — Tartumaa praost,
Tartu Peetri kog. 1. piht. õpetaja.
Paigaline, Emil — usuteadlane, end.
Pauluse koguduse kõster.
Wilberg, Martin — tegelik arst, Peetri
kog. 2. pihtkonna esimees.
Kõwa, August — Tartu telefonivabrik
direktor.
Siim, Hans — arst.
Bender, Aleksander — Elwa koguduse
õpetaja.
Emblit, Julie — Peetri kog. 2. piht.
nõufogu liige.

Wilhelmson, Karl — ilikooli pearaamatupidaja.

Kornel, Gustaw — arst.

Tanni, Peeter — kaupmees, majaan.

Roosa, Hendrik — linna misjonär, palmemaja wanem.

Sawi, Walentin — arst.

Treumann, Jaan — Tartu Peetri kog. 2. pihtk. õpetaja, linnandunik.

Kiis, Karl — Pauluse kalmistu järelemaataja.

Osjamõts, Eduard — käsitöölaine.

Rõtsi, Karl — kirikuwanem, majaan.

Martinson, Julius — pangateenija.

Saarmann, Eduard — pangateenija.

Rahvusliku Keskeratonna nimekirjade esindajad kõigisse ringkonnakomiteedesse ja jaoskonnakomisjonidesse!

Riigikogu walimiseaduse § 14. järgi astub igasse ringkonna-komiteesse ja § 17. järgi ka igasse jaoskonna-komisjoni Riigikogu walimiste ajaks liikme õigustega üks esindaja iga kandidaatide nimekirja poolt.

Rahvusliku Keskeratonna nimekirjade esitajate määramine ringkonna-komiteesse kuulub walimiseaduse § 49. järgi nimekirja esitajale walimiste peakomitees. Rahvusliku Keskeratonna nimekirjade esitajaks Riigikogu walimiste peakomitees on teatawasti N. K. Nut. Keskkomitee sekretär M. Tamman, kellele Rahvusliku Keskeratonna wastawatel organitel walimisringkondades tuleb võimalikult pea esineda ettepanekutega selle kohta, keda ringkonna-komiteesse iga nimekirja esindajaks määrata.

Nii on kiire seepärast, et nimekirjade esindajate määramine ja oskonnakomisjonidesse kuulub wastawa nimekirja esindajale ringkonna-komitees.

Nuni see määrata, ei saa jaoskonnakomisjoni esindajat nimetada.

Kuna esindajate ülesandeks jaoskonna komisjonis ja ringkonna-komitees on walwamine walimiste korraliku ja seadusepärase käigu järgi hääletamisrnumis ning pärast hääletamist kaitsta nimekirja seaduslikke huwifid walimisümbrikkude awamisel, puudulikkude seadelite tühistamisel ja seadelite üleluge misel, on äärmiselt tähtis, et iga s jaoskonna-komisjonis oleks N. Keskeratonna nimekirjade esindajad.

Rahvusliku Keskeratonna komiteed kohtadel astugu sellepärast aegjasti samme, et nimekirjade esindajad jaoskonnakomisjonidesse aegjasti nimetatud saaksid erakonna liikmete hulgast, kellel aega on kolm päewa komisjonis kohal wiibida ja tarwiliku hoolega selle tegewust jälgida.

Ettepanekud esindajate määramiseks ringkonna-komiteesse adresseeritagu Rahvusliku Keskeratonna Keskbüroole, Tallinn, postkast 238. Telef. 460-68.

Kuremaa osakond: esimees M. Priks, abi M. Saar, kirjatoim. M. Mälson, laekur P. Kull; rew.-kom. M. Luwike, M. Kalamees, M. Kunnik.

Kaagwõre osakond: esimees Eduard Koko, abi Peeter Munga, kirjat. Jaan Kärr, abi Aug. Schasmin, laekur Ernst Goldberg.

Kaarepere osakond: esimees Eduard Looga, abi Aleksander Mard, kirjat. Leopold Matt, laekur Eduard Lambahar, wab. juh. liikm. Ed. Reinbaum.

Katskivi osakond: esimees Willem Westimets, sekretär Elmar Kool, laekur Jaan Luit.

Elwa osakond: esimees dr. Awarso, abi M. Niho, kirjatoimetaja G. Peeho, abi W. Kurson, laekur M. Parwots, abi M. Päll, wabad juh. liikm. Paabo, Tamberg ja Solt.

Meeksi, Meerapalu ja Peedaspää: esimees Wold. Kiiumann, sekretär Jaan Kiiumann.

Meeri osakond: esimees põllumees Elmar Koger, kirjat. põllumees Wold. Metsit, laekur põllumees Karl Sepp.

Otevää osakond: esimees N. O. Lauri, sekretär B. Mit, laekur K. Kiwi, wab. juh. liikm. G. Wulff, S. Saunon, M. Tam.

Pala osakond: esimees Friedrich Willemson, laekur Oswald Rosenberg.

Puurmani osakond: esimees põllumees G. Peterson, kirjat. Siida Magnus, laekur August Sobu.

Rakora-Kallaste osakond: esimees Eduard Piiri, laekur August Mägi.

Rawilda osakond: esimees põllumees J. Kudas, sekretär põllumees W. Pöder, laekur põllumees K. Raams, wab. juh. liht. liikm. K. Leht, K. Kontor, J. Panska.

Rongula osakond: esimees põllumees Märt Kops, abi ajuwik Juhan Laak, sekretär Koh. Mühlberg, abi Kaan Oksmatt, laekur Koh. Mooses, wab. juh. liikm. ajuwik M. Kulu ja K. Kõusson.

Rawastu-Warnja osakond: esimees Aleksander Luumets, sekretär P. Raudjalg, laekur Noosep Räger, wab. juh. liikm. Eduard Tiimo, Bernhard Kufat, Karl Rääbi, Karl Kallan ja Karl Kõbarsepp.

Meeksi osakond: esimees Jaan Mattson, sekretär Willem Luts, laekur Koh. Sint; rew.-kom. Peeter Kärlow, Wold. Trunt, G. Arjukene.

Waimastvere osakond: esimees põllumees Koh. Maalon, abi ajuwik Aleksander Mangus, sekretär Heinrich Peil, laekur Johannes Igotamm, wab. juh. liikm. Koh. Laikman.

Rahvusliku Keskeratonna teateid.

Põllumehed ühinewad Tartumaal Keskeratonnaga.

Glau tegewus osakondades.

Tartumaal on märgata juurt poolehoidu kasmu Rahvuslikule Keskeratonnale. Kõigis suuremais keskkohdades on ära peetud end. Rahwaeratonna osakondade koosolekud, millest elawalt on wõetud osa. Kõigis osakondades on liiknete arv tõusnud mitmekordseks.

Wõõdunud kuus peetud rahwaeratonna aastakoosolekuil on walitud osakondade juhatused järgmiselt:

Rudinal: esimees G. Kõrts, abi J. Karro, kirjatoim. E. Lõhnusjaar, kasjapid. M. Niismandel, abi K. Welzbach.

Rasina osakond: esimees ajuwik Peeter Rupsen, kirjat. põllum. Johannes Kadak, laekur põllum. Gustaw Mägi.

Rõngu osakond: esimees Ruidatur talu peremees Maks Jänes, abi Mikkel Samlow, kirjat. August Treial, abi August Riitson, laekur Alfred Edasi, abi Arthur Hendrikson.

Saare osakond: esimees põllum. Willem Mikhelson, sekretär põllum. Oskar Mägi, laekur Karl Marmor.

Sootaga osakond: esimees põllumees Julius Tiimo, sekretär Karl Karben, laekur Jaan Solt.

Walimiseelsete selgitusmaterjalide saamifets palutakse Rahvusliku Keskeratonna tegelasi ja usaldusmehi pöörata eratonna Keskbüroo poole Tallinnas, Wene tänav 1. Postkast 238. Telefon 460-68

Rahvuslikud naised koonduvad.

Möödunud kuus loodi Tartumaal 6 nais-
osakonda.

Cesti Wabariigis on naine ja mees ühe-
diguselised, seega ka ühesuguste kohustustega
oma riigi ja rahwa vastu. Demokraatia
alusel määrab rahwas poliitiliste erakon-
dade läbi meie riikliku korralduse. Walija on
rahwas, niihästi naine kui mees. Buna
poliitiline elu muutub järjest elavamaks,
on naise teadlik osavõtt sellest möödapääs-
matu, mispärast Rahwaerakond on pidanud
soovitavaks naiste organisatsioonise poliiti-
lises alal.

Tegeleit elu on näidanud, et naised rah-
lem koonduvad asja juure siis, kui luakse
eraldi naisosakond, kus käsitatakse peale riig-
i- ja majanduskiinuste ka naiste erialase
uurituid küsimusi.

Esimene Rahvusliku Keskeratonna nais-
osakond loodi Rahwaerakonna juure Tartus.
Möödunud kuus algas naisosakondade loo-
mine Tartumaal. Seni on tegevust alanud
6 osakonda.

Guernani-Kurvi naisosakonna esinajeks
waliti Hilda Wagnus, kirjatoimetajaks Ma-
rie Kaks, laekuriks Linda Käll, laekuri abiks
Linda Naaga, wabaks juhatuse liitnaks Mii-
de Neuman.

Ruhja naisosakonda: esinajeks Kä-
we, esinajise abiks Ida Närsta, sekretäriks
Selmi Pausta, abiks Hella Koin, laekuriks
H. Siit.

Ulla naisosakonda: esinajeks Mwine
Leikster, esinajise abiks Endla Kaupmees,
sekretäriks Armilde Näpp, sekretäri abiks Jo-
sefine Jõejaar, laekuriks Ella Soldan.

Kaarepere naisosakonda: esinajeks Ella
Saag, sekretäriks Emille Martinjon, lae-
kuriks Mide Lind; wabaks juhatuse liit-
naks jäi Johanna Sunap.

Elwa naisosakonda: juhatajaks Weera
Lamm, juhataja abiks Anni Priius, kirja-
toimetajaks Linda Koll, abiks Ida Leokit,
laekuriks Mina Kupp.

Otepää-Waiste naisosakonda: esinajeks
Olga Wulff, kirjatoimetajaks Ella Adamson,
kassahoidjaks Julie Maurits; wabaks juha-
tuse liitnaks jäi E. Lagos.

Asutati Rahvusliku Keskeratonna Tal-
linna osakonna Noorte Klubi.

Teame väga hästi, milline tähtsus on
noorte tööl erakonna juures.

Noortes on palju ülewoolawat energiat,
mida tuleb ohjeldada ja suunata õigele teele.

Samuti tuleb ka warakult tähelepanu
pöördeda noorte poliitilise kippusjargu saabus-
mielele, kus noorel kujuneb juba teatav
maailmawaade. Selles ajajärgus roored
wõiwad kergesti kalbuda äärmusisse, kes
ahwatlewad neid wastutustundeta kibutus-
töö ja lubadustega, millega meelitatakse
noori erakonna juure, et neid hiljem seal
sajutada pimedate töörüistadena.

Siin on Rahvuslikul Keskerakonnal ees
juur ülesanne: organisceerida noori, kaswa-
tada neis poliitilist arusaamist ja arendada
neid tublideks, iseseiswalt mõtlejais riigi-
kodanikeks.

Tallinnas, kus seltsile tööle ajuti hr.
W. Kausjeni initsiatiivil, on jõutud juba
nii kaugele, et 19. apr. wõidi pidada Noorte
Klubi ajutamise koosolek. Tutwuneti kodu-

korraga ja selgitati Noorte Klubi sihte ja
tegevuse ulatust. Waliti kolmekiimeline
ajutine juhatus kooskoisus: H. Stallismaa —
Siimees, W. Kebabane ja H. Simann liitnened

Liitijele juhatusele tehti ülesandeks wiit-
mistledda kodutord, töötada wõlja lähemi tege-
wustawa ja need ehitada järgmisele koos-
olekule wastuwõtmiseks.

On loota, et kõik noored, kes seni tegu-
seid ühendatud rahwaerakondade, tööera-
tonna ja majandusrühma noorte koondistes
ühinewad äsjaasutatud Noorte Klubiga.

—n.

Walimiseelsed waled.

Kogude-koonduse walimiseelse propa-
ganda juhid on nähtawasti ajunud sei-
sukohale, et wale kuulub nende propa-
ganda hulka jelle olulisema osana.
Teks on nihiid kogude peahäälkandja
„S a j a“ awanud oma weergudele isegi
eri-osakonna pealkirja all „W a l i m i s e e l s e d w a l e d“.

Sellesse „walede“ seeriasse kuulwad
„Raja“ 19. aprilli tris muu hulgas
wäited, et ifkagi põllumeeste, aga mitt-
keskerakondlase D. Strandmani walit-
sus olewat teostanud ruffikaitse seaduse.
et keskerakonnad olmid juureldigete and-
mise wastu ja et kogude eksporttapama-
jad ei wõtwat sea pealt 15 krooni tap-
mise kuliks.

Näame ootama jelle walede-seeria
jalku.

Rahvusliku Keskeratonna Keskbüroo

asub Tallinnas, Wene 1, II korral.

Alwatud igal äripäewal kella 9—17.

Erakonna tegelased ja usaldusmehed,

pöörake kõigis walimistesse puutuwates küsimustes wiibimata Keskbüroo poole.

Kirjateel aadressil: Rahvuslik Keskerakond, Tallinn, postk. 238. Telephon 460-68.

Wäljaandja: Rahvuslik Keskerakond.

Wastutaw toimetaja: A. Tammann.

Tallinna Cesti Kirjastus-Ühiseuse trükitoda, Pilt tän. 2. 1932.